

Aan de voorzitter van de Kamercommissie Binnenlandse Zaken
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Rotterdam, 24 november 2023

Door de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ben ik gevraagd om als onafhankelijke deskundige een oordeel te geven over de kwaliteit van de Beleidsdoorlichting Woningmarkt en u dat aan te bieden. Middels deze brief voldoe ik daar graag aan.

Vanaf het begin ben ik door het ministerie betrokken bij de opzet en de uitvoering van de studie. Vaak vindt beoordeling van de kwaliteit plaats gegeven de opzet, maar door vroegtijdige betrokkenheid was het ook mogelijk de kwaliteit te beoordelen van de onderzoeksopzet, het betrokken onderzoeksteam en de Beleidsdoorlichting zelf.

Ik ben van mening dat gegeven het beschikbare feitenmateriaal de Beleidsdoorlichting kwalitatief goed is. Er is zoveel mogelijk feitenmateriaal verzameld en dat is met de best beschikbare technieken geanalyseerd. Zo maakt men gebruik van de effectladder wat inzichtelijk maakt in hoeverre evaluaties conclusies voldoende onderbouwen en ook wat de verwachte effect qua grootte is op de woningmarkt. Door de gebruikte methodologie wordt duidelijk welke effecten het beleid naar verwachting gehad heeft en ook wat de witte vlekken zijn. Interessant is dat de onderzoekers deze witte vlekken toch zoveel mogelijk proberen in te vullen. Goed is dat in paragraaf 4.5 conclusies worden getrokken over de effecten op betaalbaarheid, vraaggerichtheid en toegankelijkheid. Hier worden de effecten van verschillende instrumenten op een goede wijze samengebracht waardoor een overkoepelend beeld ontstaat van de effecten van beleid. Door deze aanpak ontstaat een goed beeld op wat bekend is in evaluaties en andere bronnen ten aanzien van de effecten van overheidsbeleid. Hierbij passen een aantal opmerkingen.

In de eerste plaats was de opzet vernieuwend van aard door de samenwerking tussen het betrokken onderzoeksbureau SEO en het ministerie zelf. Met name bij het formuleren van de beleidstheorie en het doordenken van mogelijke beleidsopties was de betrokkenheid van het ministerie groot. Daardoor was het mogelijk meer diepte te verkrijgen in de analyse dan als alleen van document analyse door het onderzoeksteam gebruik was gemaakt. Tegelijkertijd was duidelijk dat de conclusies die het onderzoeksbureau trok, plaatsvonden op basis van onafhankelijke analyse van het feitenmateriaal. Het verdient aanbeveling deze aanpak ook bij toekomstige doorlichtingen indien mogelijk te gebruiken omdat het de kwaliteit van het feitenmateriaal en daarmee van de analyse kan verbeteren.

In de tweede plaats was teleurstellend dat dezelfde conclusie getrokken moest worden als in de voorgaande beleidsdoorlichting ten aanzien van de beleidstheorie. Opnieuw bleek deze niet beschikbaar. Niet alleen waren objectieve doelen onvoldoende voorhanden, ook was niet duidelijk in welke mate genomen maatregelen zouden moeten bijdragen aan de (expliciete of impliciete) doelen. Ik mag dan ook hopen dat bij een volgende beleidsdoorlichting niet opnieuw deze conclusie getrokken hoeft te worden en wel voldaan kan worden aan de Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek. Dit laat onverlet dat het goed is dat de onderzoekers geprobeerd hebben te achterhalen wat de impliciete beleidstheorie is geweest. Via diepte-interviews, bureauonderzoek en

werksessies met betrokken beleidsmedewerkers is dit onderbouwd. Dit is van belang omdat de beleidstheorie het toetsingskader is voor de doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid. Feit blijft dat een explicitering vooraf van de beleidstheorie natuurlijk de voorkeur verdient.

Teleurstellend, in de derde plaats, is tevens de beschikbaarheid van onderzoeken die de effecten van beleid laten zien, inclusief de doelmatigheid en doeltreffendheid van beleid. De onderzoekers moeten constateren dat voor veel relevante instrumenten er onvoldoende evaluatieonderzoek beschikbaar is. Een betere planning van benodigde onderzoeken kan ervoor zorgen dat beleidsdoorlichtingen in de toekomst beter onderbouwde conclusies kunnen trekken.

Kortom, de komende Beleidsdoorlichting kan aanzienlijk aan kwaliteit winnen als het beschikbare feitenmateriaal de komende tijd verbeterd wordt.

Deze beoordeling is tot stand gekomen op basis van de volgende activiteiten:

1. September 2021: commentaar geleverd op de concept startnotitie.
2. Augustus 2022: commentaar geleverd op de concept offerte-aanvraag.
3. September 2022: input geleverd voor beoordeling van de offertes.
4. Oktober 2022: aanwezig bij presentaties onderzoeksbureaus en selectie onderzoeksbureau.
5. Januari 2023: commentaar geleverd op beoordelingskader, overkoepelend kader en concept hoofdstuk beleidstheorie.
6. April 2023: commentaar geleverd op concept rapport.
7. Juni 2023: commentaar geleverd op concept rapport.
8. September-November 2023: schrijven van deze brief op basis van het concept rapport van 22 juni 2023.

De Beleidsdoorlichting gaat over de periode 2015-2021. Het mag duidelijk zijn dat sinds die periode relevante nieuwe ontwikkelingen hebben plaatsgevonden op de woningmarkt. Zo is duidelijk dat bijvoorbeeld de gestegen rente, de doorwerking van de stikstofcrisis, de gestegen bouwkosten en de energietransitie hun doorwerking hebben op de woningmarkt. Gegeven de verwachte verdere toename van de vraag naar woningen is het urgent om doeltreffende en doelmatige maatregelen te nemen die het evenwicht tussen vraag en aanbod binnen bereik brengen. Daarbij vraag ik aandacht voor het feit dat ook de inzet van andere Ministeries en lagere overheden noodzakelijk is om tot een voldoende uitbreiding van het aanbod te komen. Ik hoop dat uw controlerende en wetgevende taak hieraan bijdraagt.

Hoogachtend,

Onafhankelijk Deskundige